

TOKAT İLİNE YERLEŞTİRİLEN GÖÇMENLERİN MADDİ VE MANEVİ DURUMLARI ÜZERİNE YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ

Mehmet ÇETİN*

ÖZ

Türkiye'nin güney sınırlarında son yıllarda yaşanan kaos ve savaş durumu, bölgede çatışan farklı güçlerden çok yaşayan halkı etkilemiş ve bu coğrafyadan komşu ülkelere zorunlu göçler hız kazanmıştır. Çalışmamızda önce kavramsal olarak, görülen bu kitlesel hareketler tanımlanacak, sayısal verilerle göçün boyutları ortaya konacak ve sonrasında Tokat iline gelen sığınmacılar incelenecektir. Hiç şüphesiz, farklı etnik kökene, dine, dile ve kültüre sahip göçmenlerin gelip yerleştikleri yerlerde yaşadıkları sıkıntılar mevcuttur. Bu çalışmada Tokat'a yerleştirilen göçmenlere yerel yönetimce ne gibi yardımlar yapıldığı, onların beklentileri ve yerli halkın görüşleri ortaya konarak bu geçici iskan politikasının ne gibi sonuçlar doğurduğu incelenecektir.

Anahtar kavramlar: Göç, Yerel Yönetimler, Sığınmacı, Göçmen.,

Jel Kodu: N90,R00,L38.

THE ROLE OF THE MUNICIPALITY IN THE FINANCIAL AND EMOTIONAL SITUATION OF THE IMMIGRANTS WHO WERE SETTLED IN TOKAT

ABSTRACT

The chaos and the hostility situation in Iraq in recent years affected mostly civilians rather than skirmishing forces in the region, therefore forced immigration from the region to the neighbour countries has gained speed. In our study firstly, this mass migration will be defined with notions, the size of the immigration will be expressed with numerical datas and afterwards the immigrants who came Tokat will be surveyed. There is no doubt the immigrants who has different ethnicity, language, religion and culture have some problems in their new living areas. In this study the supports which are made to the immigrants by the municipality will be analyzed and it will be surveyed in the view of opinions of the local people and immigrants what this occasional settlement policy prompted.

Key words: Immigration, Middle East, Refugee, Immigrant,

Jel Codes: N90,R00,L38.

---

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Osman Paşa Üniversitesi, SBE, Kamu Yönetimi A.B.D., Tokat, mehmetcetin85@gmail.com

GİRİŞ

ABD'nin Irak politikasının sonucunda bölgede halen devlet otoritesi sağlanamamış ve bu kaotik ortam sadece Irak'la sınırlı kalmayıp diğer Orta Doğu ülkelerine de sirayet etmiştir. Farklı mezheplerin ve etnik kökenlerin harmoni içinde yaşamak bir yana, birbirlerine tahammülü olmadığı ve her birinin kendine ait silahlı güçleri bulunduğu bu dönemde hiç kuşkusuz fillerin dövüşünde olan çimenlere olmakta, siviller bu kaos ve terör ortamından büyük ölçüde etkilenmektedir.

Yapılan göçler, hem göç edenler hem de göçmenleri karşılayanlar için çoğunlukla sancılı süreçleri beraberinde getirmiştir. Çalışmamızda önce literatürde bu tip kitlesel hareketlerin nasıl kategorize edildiği üzerinde durularak konu ile ilgili yazılmış kitap ve makale yayınları ışığında kavramsal tanımlama yapılacaktır. Sonra yapılan mülakat çalışması ile Irak'tan Türkiye'ye göç eden ve Tokat iline yerleştirilen göçmenlerin yaşadıkları yine onların ağzından aktarılacak, yerli halkın bu durumla ilgili görüşlerine yer verilecek ve yerel yönetim organlarının ve derneklerin yaptıkları çalışmalar ortaya konacaktır. Mülakat çalışması neticesinde ortaya çıkan veriler değerlendirilerek, Tokat iline yapılan göç ve geçici iskan politikasının Tokat'ın yerli halkı ve Iraklı sığınmacılar arasında nasıl bir ilişki doğurduğu belirlenmeye ve yaşanan gerçek problemlerle söylentiler arasına bir çizgi çekilmeye çalışılacaktır.

1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Kavramsal Olarak Göç

Göç tek bir kuramla açıklanamayacak kadar karmaşık ve çok yönlü bir kavramdır. Her ne kadar günümüzde göç konusu üzerine çalışanlar için kavramsal ve teorik yaklaşımlar oldukça zengin olsa da, kavram karmaşaları bu alanda oldukça sık görülmektedir (Arango, 2000). Dolayısıyla göç, dış göç ve zorunlu göç olgularını elden geldiğince yazında genel kabul gören en temel tanımlarla yapacağız.

İnsanlık tarihi boyunca yaşanmış olan göçler, mekanda eşitsiz bir şekilde dağıtılmış ekonomik fırsatlardan faydalanma isteğinin bir neticesi olabildiği gibi, doğal afetler ya da devlet gibi sosyal bir otoritenin dayattığı sürgünler, mecburi iskanlar ve savaş nedenleriyle de ortaya çıkabilmektedir (Kaygalak, 2009, s.9).

Geniş kapsamlı bir tanımlama yapmak gerekirse göç, bireyin yahut grupların siyasi ya da sembolik sınırları aşarak yeni yerleşim alanlarına ve yeni toplumlara doğru yaptıkları kalıcı hareketlerine verilen addır (Marshall, 1999, s.685'den akt. Demir, 2008, s.15). En temelde göçü, iç ve dış göç olarak ikiye ayırabiliriz. İç göçler ulusal sınırlar içinde vuku bulurken, dış göçlerse uzun süre kalmak, yerleşmek ve çalışmak için bir ülkeden diğer bir ülkeye yapılan göçü tanımlamaktadır (Özer, 2004, s.11'den akt. Güneş, 2013, s.278).

Göç, bireyin ya da toplulukların içinde yaşadıkları coğrafya ve sosyo-kültürel çevreyi terkederek başka bir yerleşim yerine girmesi olarak tanımlanabilir. Genel olarak sınıflandırmak gerekirse; iç göç - dış göç, zorunlu göç - gönüllü göç ve geçici göç - kalıcı göç olarak ayrımları yapılabilir (Kurt, 2006, s.149).

İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun 2010 yılında mülteci ve sığınmacıların Türkiye'deki durumunu incelediği raporunda göçü çok detaylı şekilde "Şahıs, grup veya toplulukların isteyerek ya da zorla, kalıcı veya belirli bir süreyi kapsayıcı şekilde belirli bir zaman boyutu içinde belirli bir yerleşim alanından başka bir yerleşim alanına gerçekleştirdikleri fiziki mekan değişikliği" hareket olarak tanımlamıştır (TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Raporu, 2010, s.224).

Meydana gelen nüfus hareketliliğinin göç sayılabilmesi için Ünalın'a göre (1998, s.92) gidilen yerde en az altı ay ya da üç yıllık bir yerleşme söz konusu olmalıyken (akt. Kaygalak, 2009, s.10) Birleşmiş Milletlerce bir yılı aşkın süreli yapılan göçler sürekli göç sınıfına girmektedir (Şen, 2014, s.233). Sürekli ve geçici göç ayrımının detayına girmektense bu konuda Birleşmiş Milletlerce kabul edilen kriteri baz alarak konu edindiğimiz göç çeşidinin en azından kavramsal olarak sürekli göç

tanımına girdiğini söyleyebiliriz. Makalemizin konusu Orta Doğu coğrafyasından Türkiye'ye yapılan göçler olduğu için dış göç tanımının üzerinde durmamız gerekir. Aynı şekilde bu göçler büyük oranda terör ve savaştan dolayı yapıldığı için zorunlu göç tanımlarını da vermekte fayda vardır.

1.1.1. Dış Göç ve Zorunlu Göç

Çok genel bir tanım vermek gerekirse, ülke sınırları dışına yapılan nüfus hareketi dış göç olarak belirtilir (Kaygalak, 2009, s.12). Birçok dış göç tanımı yaşanan ülkenin sınırları dışına çıkılması temelinde yapılmış olup, benzer nitelikler taşımaktadır.

Zorunlu göç, temel olarak bireyin iradesi dışında zorlayıcı güçler etkisiyle bulunduğu yerden ayrılması olarak tanımlanabilir (Akkayan, 1979'dan akt. Sevim, 2010, s.20). Nüfus mübadelelerini örnek olarak veren bir başka tanıma göre kişilerin kendi istekleri dışında yaptıkları göçe zorunlu göç denmektedir (TMBB, İHİK Raporu, 2010, s.224).

Zorunlu göç için yapılan tanımlamalar içinde en detaylı olanlardan birine yer verecek olursak; zorunlu göçü kendi içinde de üçe ayırmak mümkündür. İkincil ya da statik zorunlu göç, tepkisel zorunlu göç ve amaçlı zorunlu göç bu alt tanımları oluşturur. İkincil (statik) zorunlu göç, jeopolitik ya da kartografik değişimler sonucu ortaya çıkan yeni durumları ifade etmektedir. Şöyle ki; I.Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da onüç yeni devlet kurulmuş ve eskiden yerli halk sayılan kitleler yeni devletlerde azınlık durumuna düşmüştür. Bu durumu açıklamak için ikincil (statik) zorunlu göç kavramı kullanılabilir. Tepkisel zorunlu göçte, kişi ya da kitleleri göçe doğrudan zorlayan bir güç yoktur, göç gönüllü yapılıdır. Fakat nedenleri sayılabilecek totaliter bir rejim, doğal afetler, tiranlık, açlık vb etkenler göçü zorunlu kılar. Amaçlı zorunlu göçse, hiçbir seçme hakkı tanınmadan saldırgan güçlerce göçe zorlanmış halkların ya da kişilerin yer değiştirme hareketini tanımlar. Amaçlı zorunlu göçte, göçe zorlayan taraf neden olarak etnik kimlikleri, ekonomik, kültürel, güvenlik gibi nedenleri öne sürebilir. Ya da sadece intikam hissiyle bu fiili işleyebilir (James, 2004, ss.39-61'den akt. Ahn, 2010, s.41).

Göç ister dışarıdan içe ister içerden dışa olsun toplumsal bir insan hareketini bünyesinde barındırır. Her ne kadar çalışmanın konusunu Türkiye'nin güney sınırlarından ülkemize göç etmek zorunda bulunan mülteciler oluştursa da Tokat ili hem bu mültecilere göç alan bir il olarak barınak olmakta hem de son yıllarda dışarıya göç veren bir il olarak yaman bir çelişkiyi de ortaya koymaktadır.

Bu çelişkinin başta ekonomiyle alakalı pek çok sebebi olmakla birlikte 2008-2013 yılları arasında toplanmış resmi verilerde de görüleceği üzere Tokat ilinin göç hareketleri konusunda aşağıda verilen tabloda daha rahat görmek mümkündür

Tablo 1: Tokat ili 2008-2013 göç hareketleri

	ADNKS Nüfusu	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı (%)
2008-2009	624.439	32.655	34.213	-1.558	-2,49
2009-2010	617.802	25.430	40.995	-15.565	-24,88
2010-2011	608.299	29.576	36.342	-6.766	-11,06
2011-2012	613.990	34.725	31.812	2.913	4,76
2012-2013	598.708	26.987	47.071	-20.084	-32,99

Yukarıdaki tabloda (TÜİK-Seçilmiş Göstergelerle Tokat, 2013, s.90) net olarak görülmektedir ki 6 yıllık bir süreç içinde Tokat ili sürekli olarak dışa göç vermiş yalnızca 2011-2012 yılında bu istatistik bozulmuştur. 2013 verilerine göre Tokat Türkiye'nin en çok göç veren ili konumundadır (TÜİK -Seçilmiş Göstergelerle Tokat, 2013, s.17). Yine TÜİK verilerine göre Tokat'ta işsizlik oranı %6.6'dır (2013, s.55). Tablo da görüleceği üzere Tokat bir yandan iç göç kaybına uğrarken bir yandan da Tokat'a mülteci olarak yerleştirilen göçmenlere ev sahipliği yapmaya çalışmaktadır. Buda beraberinde birçok sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Uygulama bölümünde üzerinde fazlaca durulacak olan mülakatlarda Tokatlıların genel sorun olarak işsizlik probleminin göçe neden olan ana sebep olduğunu ortaya kaymaktadır. Bununla birlikte Tokat'a yerleştirilen göçmenlerin belki de tek olumsuz etkisinin işsizlik sorununa yeni işsizlerin katılımıyla Tokat'ın işsizlik sorununa yeni bir halka eklemesi olarak düşünüldüğü ifade edilmektedir.

Genel kanıya göre çok ucuza ve güvencesiz çalıştırılan göçmenler, hem kendileri büyük sıkıntı yaşamakta hem de Tokatlı ve işsiz olanların önünü kapamaktadır. Fakat tablodaki sayılara ve bugün Tokat'ta bulunan ve tüm ülkelerden toplam birkaç bini geçmeyen göçmen sayılarına bakacak olursak, göçmenlerin Tokat'ın işsizlik oranına büyük bir katkısının olmadığı görülmektedir.

1.2. Yerel Yönetimlerin Sosyal Sorumlulukları ve Mülteci Meselesi

Çağımızda hızla gelişen bilgi ve iletişim teknolojilerinin bir sonucu olarak büyük bir ivme kazanan küreselleşme süreci, ulus devletlerin ülke içindeki politikaların belirlenmesinde sahip oldukları gücü önemli ölçüde zayıflatmış, devletin politika oluşturması alanındaki yetkisinin, uluslar arası kuruluşlar, bölgesel birlikler ve yerel yönetimler ile paylaşılmasını zorunlu kılmıştır.(Ökmen, 2005) Hızla artan ve çeşitlenen kentsel ihtiyaçlar yerel yönetimleri bu ihtiyaçları verimli ve etkin biçimde karşılanması zorunlu bir hale getirerek onları daha hassas ve önemli bir yere taşımaktadır(Yüksel, 2002: 31). Sosyal devlet düşüncesinin güç kaybettiği günümüzde yerel yönetimler, ulusal düzeyden uzaklaştırılan sosyal politikalar için sığınacak bir liman olarak düşünülmektedir(Yüksel,2007:279). Bu süreç beraberinde ulus devletlerin egemenlik sınırlarının yeniden tanımlandığı ve yerelleşmenin öne çıktığı yeni bir yönetsel sürecin başlamasına da zemin hazırlamıştır (Aydınlı, 2004: 89). Devlet yapısına ilişkin değerlendirmelerde genel eğilim, küreselleşme sürecinin ulus-devletlerin iktidarını ve hareket alanını daralttığı, işlevlerinde değişimler meydana getirdiği ve bunun da bölgesel ve yerel yeni örgütlenmeleri doğurduğu yönündedir(Ökmen, 2005).

Merkezi yönetimin küreselleşme süreciyle beraber küçültülerek, yetki ve sorumlulukların yerel yönetimlere ve sivil toplum kuruluşlarına aktarılması yönündeki eğilimler, hem devletin yapısını, hem yerel yönetimlerin çehresinde sosyal devlet konusunda yeni arayışları ve yeni uygulama alanları üzerinde ciddi değişiklikler ortaya çıkarmaktadır (Yüksel,2007:291).

Sosyal devlet bu arayışlardan bir tanesini oluşturmaktadır. Sosyal devletin; ülke halkının her alandaki yaşam koşullarını iyileştirmek için gerekli maddi ve maddi olmayan önlemlerin alınması ya da vatandaşların refahını artırmak için asgari bir yaşam düzeyi sağlamayı görev bilen devlet anlayışını ifade etmektedir(Talas, 1998: 9). Yerel yönetimlerin sosyal devlet kapsamında görevleri son yıllarda hızla artmaktadır. Eğitimden sağlığa, ulaşımdan alt yapıya kadar pek çok alanda sosyal anlamda yerel yönetimlere önemli görevler düşmektedir. Gerçek ihtiyaç sahiplerinin saptanmasında yerel yönetimlerin halka olan yakınlığı, sosyal hizmetlerin dağıtılması konusunda da yerel yönetimlerin daha etkin kullanılmasını sağlayabilir. Nitekim yerel yönetimler, ihtiyaç sahipleriyle aynı belde yaşamaktadır ve dolayısıyla onlara ulaşmaları ve sorunlarını tespit etmeleri, yerel otoriteler açısından çok daha kolay olacaktır(Yüksel,2007:294).Yerel yönetimlerin bu özelliği sosyal politikaların yerine getirilmesinde yerel yönetimlere merkezi yönetim karşısında önemli bir avantaj sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle Avrupa ülkelerinde son yıllarda sosyal politikaların, merkezi yönetimlerden daha çok yerel yönetimlere doğru kaydığı görülmektedir (Wagner, 2004:281).

Özellikle mülteci kriziyle karşı karşıya kalan ülkeler başta Türkiye olmak üzere merkezi yönetimin krizle mücadele politikalarına destek amacıyla yerel yönetimlerin bu alanda sergiledikleri pozisyon üzerinde araştırılması gereken bir konuyu oluşturmaktadır. Türkiye'de güney illerde

öncelikle görülen mültecilerin sığınmacı olarak yerleşmesi ilerleyen yıllarda pek çok ili içine alacak şekilde genişlemiştir. Merkezi yönetimin ekonomik destek politikaları yanında bu kişilerin yaşamaya çalıştıkları bölgelerin yerel yönetimleri de sosyal devlet anlayışı gereği kendilerine misafir olan bu sığınmacılara yönelik başta barınma, aş, giyecek vb yardımlarla destek olmaya çalışmaktadır. Ancak uygulamada bu yardımların içeriği ve kapsamının net olmadığı görülmektedir. Yine bu yardımların o bölgede yaşayan insanlar tarafından yanlış algılanması beraberinde birçok sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu sorunlar arasında mültecilerin kaçak çalıştırılmaları ve zaten iş bulamayan bölge sakinlerinin daha da işsiz kalmaları, kıt olan yerel kaynaklardan faydalanmalarından dolayı ortaya çıkan kaynak yetersizliği ve sayıları ve gelecekle belli olmayan bu kişiler arasında ortaya çıkan suç, kabahat, dilencilik vb. bölge halkını rahatsız eden örneklerin görülmesi ya da görüldüğünün iddia edilmesi başlıca sorunlar arasında yer almaktadır. Bunlar buz dağının görünen yüzünü oluşturmaktadır. Birde bunların yanında toplumsal uyum problemi, halkın mültecilere olan bakışı, mültecilerin kendine toplum içerisinde yer bulma sorunu buzdağının görülmeyen kısmını oluşturmaktadır.

Bu denli karmaşık ve üzerinde farklı düşüncelerin geliştirilebileceği mülteci sorunu Tokatta yaşayan mültecileri kapsayan bir alan çalışmasıyla ele alınmaya çalışılmak istenmiştir. Bu alan çalışmasıyla yerel yönetimlerin bu göçmenler üzerinde sosyal devlet anlayışı gereği bir katkısının olup olmadığı, o bölge sakinleri tarafından bu göçmenlerin nasıl görüldüğü, ve göç eden bu mültecilerin düşüncelerinden hareketle mevcut durum hakkında tepsilere yer verilmektedir.

1.3. Araştırma Yöntemi, Veri ve Bulgular

Bu bölümde, Tokatlılar ve Iraklılar ile yaptığımız mülakat çalışmasının soru ve cevapları verilecek ve yaşanan sorunlar iki tarafın da bakış açısından ortaya konmaya çalışılacaktır. Mümkün olan en iyi ve objektif neticeyi alabilmek adına göçmenlerin en çok yaşadığı ve gezdiği yerlerden ikişer esnaf ve bir de Tokat-Karşıyaka'da ikamet eden bir avukat ile görüşülmüştür. Aynı şekilde konu edindiğimiz Iraklılar içinden de biri Hıristiyan üçü Müslüman olmak kaydıyla bir bayan ve üç erkek göçmenle görüşülmüştür. Etik sorumluluk gereği, mülakat yapılan kişilerin isimleri yerine A,B,C,D,E şeklinde harfler yazılmıştır.

1.3.1. Tokat Halkına Yöneltilen Sorular ve Alınan Cevaplar

1. Tokat'a gelen göçmenlerin durumları hakkında ne düşünüyorsunuz?

A) Durumlarına üzülüyorum. Yardım yapılması gerektiğine inanıyorum ancak yardım yapılırken Tokat'ın etnik ve kültürel durumunun da korunması gerektiğini düşünüyorum. Sistemli olarak, belirli yerlere yerleştirilmeleri taraftarıyım.

B) Çoğunluğunun Müslüman olmadığını düşünüyorum. Benimsemiyor ve Tokat'ta istemiyorum.

C) Belediye yardım ediyor. Kaç defa 7-8 somun ekmeği çöpe attıklarına şahit oldum. Kendi paralarıyla alsalar bunu yapmazlar. En azından aç olmadıklarını biliyorum.

D) Bize bir faydaları yok. Onlara yapılacak yardım bizim fakirlerimize de yapılabilir. Sulusokak esnafına bir faydaları yok. Ama nolursa olsun gariban sayılırlar ve buraya gönüllü gelmedikleri kesin. İyi davranmaya ve yardımcı olmaya çalışıyoruz.

E) Tokat'ın yerlisinden daha zengin olanları var. Kolları altın bilezik dolu. Aşevine geldiklerinde görüyoruz. Bizim duyduğumuz, zenginleri gelmiş fakirleri orada kalmış.

2. Siz veya çevrenizde tanıdığınız kimseler göçmenlere maddi ve manevi destekte buldunuz mu?

A) Hayır fakat Suriye'ye yardım kampanyası yapan bir derneğe bağışta buldum.

B) Yardımda bulunmuyorum. Benim yardım edecek başka tanıdıklarım var. Yardım etmek de istemiyorum.

C) İlk zamanlarda maddi desteğimiz oldu fakat israfçılıklarını gördükten sonra yardımda bulunmuyorum. Bulunacak olanı da uyarıyorum.

D) Eski eşyalar olsun giyim malzemesi olsun, ilk geldiklerinde elimizden geleni yaptık. Zaten kendileri de gelip bizden yardım istediler.

E) Mahalle olarak yiyecek, içecek veriyoruz. Cemaatçe de Suriye'ye kuru gıda gönderdik.

4. Tokat'a göçmen iskanının devam etmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?

A) Gelecek olanların sayıları Tokat nüfusuna göre makul düzeyde oldukça ve sistemli şekilde yerleştirildikçe bir sıkıntı olacağını düşünmüyorum.

B) Kesinlikle istemiyorum. Bir bu kadar daha gelirse imza kampanyası yapmayı bile düşünebilirim.

C) Tokat kendini geçindiremiyor. Daha fazlası bence ağır gelir.

D) Şahsen istemiyorum. Tokatımız için bu kadarı yeterli. Daha fazla gelirse burası Gaziantep gibi olur, oradaki gibi esnaflık ve mafyalık yapmaya başlarlar.

E) Vicdanımız dışarda bırakmaya elvermiyor. Fakat Tokat da küçük şehir ve sıkıntımız çok.

5. Göçmenlerin yerel yönetime getirdikleri yük sizce fazla mı? Ve şuanki durumları insanca yaşamaları için elverişli mi?

A) Pek bir yük getirdiklerini düşünmüyorum. Yine de yardımların devlet eliyle değil daha çok özel olarak yapılması gerektiğini düşünüyorum. Herkes yardım edilmesini istemiyor olabilir. Şu anki durumları oldukça yetersiz. Organize şekilde yardım edilmeli. Benim önerim devletin burada organizasyonu sağlaması. Aynı zamanda bu kişiler travma yaşadıkları için psikolojik yardım da çok önemli. Bilgi ve becerilerini kullanabilecekleri alanlar sağlanması hem onlara hem de ülkemize faydalı olabilir.

B) Yerel yönetimce yapılan yardım bence gayet yeterli ve hatta fazla. Bazen el arabalarıyla aşevinden aldıklarını taşıyorlar. Stok mu yapıyorlar yoksa satıyorlar mı bilmiyorum. Bakıyorsun iri yarı adam ne iş olsa yapar çalışır. Ama boş gezip hazır yiyor.

C) Yerel yönetim düzeyinde şu anki yardım olması gereken kadar. Hiç yardım edilmezse de ortalığı yıkarlar. Fakat devlet düzeyinde yardım yetersiz. Madem ki geldiler, hıristiyan da olsa müslüman da olsa insanca yaşamalarını sağlamalıyız.

D) 1 Lira da 1000 Lira da verilse bizden gidiyor. Ama yine de onlara yapılan yardımın yeterli olduğunu zannetmiyorum. Biz sonuçta bu insanları kabul ettik ve insan gibi yaşamalarını sağlamamız gerekir.

E) Şuan yalnızca yiyecek veriliyor benim bildiğim. Allah için bu da çok bir şey değil. Normal. Bence yardımlar ve durumları iyi, bazılarının giydiklerini biz giyemiyoruz.

1.3.2. Iraklı Göçmenlere Yöneltilen Sorular ve Alınan Cevaplar

1. Irak'tan göç etmenizin nedeniniz nedir?

A1) Irak'ta mafya var. Ağabeyimin peşine düştüler o kaçtı. Sonra benim için geleceklerdi ben de Türkiye'ye kaçtım. Can güvenliğimiz yoktu. Yolda giderken hangi arabanın patlayacağını bilmiyorduk.

B1) Savaş ve Işid. Biz Irak'tan Suriye'ye sonra da oradan Türkiye'ye göç ettik.

C1) İşid mahallelere geliyor ve boşaltılması için süre veriyordu. Boşaltmamış olanları öldürüyorlardı. Bizim olduğumuz mahalleye direkt geldiler ve süre de vermeyip çıkın dediler. Güvenlik yoktu ve mecbur kaldık göç etmeye.

D1) Amerikan askerlerine tercümanlık yaptığım için yaşadığım şehirdeki mafya peşime düştü. Öldürmek için beni arıyorlardı ben de kaçmak zorunda kaldım.

2. Ülkenizdeki kaos sona erdiğinde geri dönmeyi düşünüyor musunuz?

A1) Tabi ki isterim geri dönmeyi. Benim vatanım Irak. Fakat çok zor.

B1) Hayır geri dönmek istemiyorum. Türkiye iyi bir ülke. Burada yaşamıma devam etmek istiyorum.

C1) Hayır dönmeyeceğim. Fakat Türkiye'de de kalmak istemiyorum. Vize alabilirsem ABD veya Kanada'ya gitmek istiyorum.

D1) Hayır, her hafta ailemle görüşüyorum ve bana "sakın gelme" diyorlar. Orada can güvenliğim yok. Beni koruyabilecek kanun, polis de yok.

3. Burada geçiminizi sağlamak için neler yapıyorsunuz?

A1) Burada beş kişilik bir aileyiz ve ailecek işsiziz. ABD'deki ablam aylık 100-200 Dolar gönderiyor. Ben de burada serbest tercümanlık yapıyorum. Az da olsa para kazanıyorum.

B1) Bir emlakçı da tercümanlık ve yardımcılık yapıyorum. Eşim Suriye'de bu yüzden çalışıp kızıma bakıyorum.

C1) Burada annem ve iki kardeşimle yaşıyoruz. Ailede tek çalışan benim. Garsonluk yapıyorum.

D1) Şuan işsizim. 4,5 yıldır Türkiye'deyim ve geçici olarak bulabildiğim işlerde çalışıyorum. Eşim ve iki çocuğum var, geçinmek için Irak'taki ailemden aylık 400-500 Dolar para alıyorum.

4. Tokat halkının sizlere maddi ve manevi yardımları oluyor mu? Beklentileriniz nelerdir?

A1) Komşularımızdan yardım görüyoruz. Ne sık, ne seyrek. Eski eşya, giyecek veriyorlar. İnsanlardan başka bir beklentimiz yok.

B1) İyisi de kötüsü de var. Ama yardım edenler daha çok. Türkler iyi insanlar. Geldiğimden beri yardım eden çok oldu. Ama aşevinden yeterli yardımı görmüyoruz. Yemekler iyi değil. Bize verilen evlerde kira yüksek, Türk ailenin 300 TL'ye oturduğu yerde bize 400 deniyor.

C1) Bize yardım yapan olmadı. İhtiyacımız var. İnsanlar iyi ama yardımlar yetersiz. Devlet sadece aşevi yapıyor bir de kışın kömür veriyorlar.

D1) Hamd olsun, insanlar çok iyi çok yardımcı oldular. Buranın insanı güzel ama iş yok. Başka şehirlerde aylık para yardımı da yapılıyor, bize de az da olsa yapılmasını bekliyoruz. Güvenceli iş bulma imkanı istiyoruz. 14 saat çalışıp 25 TL aldığım oldu. İnsanca yaşamak istiyorum.

5. İmkan verilirse gelecekte vatandaşlık alarak burada kalmak ister misiniz?

A1) Vatandaşlık verilirse isterim tabi. Ama Tokat'ta kalmak istemem. İş yok, küçük şehir.

B1) Ben Türkiye'yi seviyorum. Kalmak istiyorum. Ama vatandaşlık için illa evlenmek gerek başka yol yokmuş. Ben zaten evliyim. Eşim Suriye'de henüz gelemedi. Türk vatandaşı olup kalmak istiyorum.

C1) Hayır ben vize alabilirsem gitmek istiyorum. Kanada ya da Amerika'ya gitmeyi düşünüyorum. Tekrar Irak'a dönmeyi de burada kalmayı da istemiyorum.

D1) Evet 6 ay sonra sürem dolacak, 5 senedir burada yaşıyor olacağım. Fırsat verilirse vatandaş olarak kalmak isterim.

SONUÇ

İnsanlık tarihinin belki de en insanlık dışı olayları, savaş mağduru olan ve zorunlu göçe mecbur edilen kitlelerin başına gelmiştir. Çalışmamızda Orta Doğu'da halihazırda devam eden savaş ve terör ortamından kaçarak ya da zorlanarak Türkiye'ye göç etmiş ve Tokat iline geçici olarak iskan edilmiş mültecilerin durumları incelenmiştir. Kendi vatanlarından ayrılmak zorunda kalan insanları araştırıp, onlar üzerinde bazı kanılara varılırken hiç şüphesiz onların yaşadıkları büyük travmayı da hesaba katmak ve önyargılardan sıyrılmak gereklidir. Yapılan alan araştırmasına göre mülakat sorularına yanıt veren mülteci ve yerli halkın toplumda oluşan bazı genel kanaatlerin ve söylentilerin ötesinde, her iki tarafında duygusallıktan ziyade düşüncelerini somut örneklerle açıklamaya çalıştıkları gözlenmiştir.

Bu çalışma ile öncelikle mültecilerin yerel yönetimlerden beklenen sosyal devlet anlayışı kapsamında çok fazla destek alamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yerel yönetimler klasik olarak aş evlerinde gıda yardımı, giyecek, kömür, kira yardımı gibi bazı yardımlarla göçmenlere destek vermeye çalışmaktadırlar. Mülteciler için temel yardım kaynağı olarak merkezi yönetimin onlara yaptığı düzenli ödemeler temel bir yere sahiptir. Bu yardımlar dışında göçmenlerin kendi imkanları doğrultusunda ailelerinin ve akrabalarının onlara gönderdiği maddi yardımların ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre Tokat ilinde mülteciler hakkında genel olarak yaygın olan bazı kanaatleri ve görüşleri topluca tekrar vermek gerekirse; sığınmacıların Tokat'a gelmesinden sonra suç oranlarında ciddi artış olduğu, geceleri bazı merkezi yerlerde gezmenin zorlaştığı, kendi vatandaşlarımız arasında birçok işsiz ve maddi sıkıntılı insan varken, verilen vergilerden bu insanlara gereğinden fazla yardım yapıldığı, sığınmacıların çok ucuza çalıştırıldığı için yerel genç nüfusun iş bulmada sıkıntı çektiği gibi önyargılar mevcuttu. Yaptığımız araştırma neticesinde görülmektedir ki bu önyargılardan birçoğu yalnızca söylenti olmaktan öteye geçmemektedir. Ve yine görülmüştür ki Tokat insanı sanıldan çok daha misafirperver ve olumlu bir yaklaşım sergilemektedir.

Araştırmamız sonucunda, Tokat'ta yaşayan sığınmacıların hiçbirine nakit olarak yardım edilmediğini, yapılan yardımın aşevi, kömür ve ilaçla sınırlı olduğunu görülmüştür. Birçok insan tarafından "aylık 1000 Dolar alıyorlarmış" söylemi gerçeği yansıtmamaktadır. Kaldı ki Tokat'taki sığınmacıların birçoğu ABD, Irak veya başka ülkelerde yaşayan ailelerinden gelen maddi yardımla yaşamlarına devam etmektedirler. Bunun haricinde Tokatlılar tarafından yapılan eşya ve giyecek yardımları da onları oldukça rahatlatmış durumdadır. Çalışmamızda dikkat çeken en önemli şey, hiçbir Iraklı göçmenin Tokat insanından şikayetçi olmaması, genel olarak Türkiye'yi bir vatan gibi görmeleri ve sevmeleri olmuştur.

Aynı şekilde yerel halkın da büyük oranda bu insanlara sahip çıkılması gerektiğini dile getirmesi ve bunun milletçe bizim tarihi misyonumuz olduğunu düşünmeleri göze çarpmıştır. Net bilgi sahibi olmadan ve en önemlisi bu insanların yaşadıkları büyük travmayı göz ardı ederek yapılan olumsuz yorumlar, büyük oranda gerçeği yansıtmamakta ve sadece ülkemize sığınmış insanlara karşı tutumun sertleşmesine neden olmaktadır. Suçta aşırı artış olduğu gibi bir durum da gerçeği yansıtmamaktadır ve olanlar da genel olarak sığınmacıların kendi aralarında olan olaylardır.

Bugün bölgede en güçlü devletlerden biri olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti kuşkusuz yapması gerektiği gibi savaş ve terörden mağdur olan insanlara kapılarını açmıştır. Tabii ki sadece kabul etmek değil, insanca yaşamalarına olanak sağlamak da yine devletimizin görevidir. 80'li yaşlarında bir esnafın bize söylediği bir atasözü halkın genel bakışını açıklıyor: "Vurduğunu öldür, verdiğini doyor". Devletimiz üzerine düşen görevin ilk adımını başarı ile yerine getirmiş ikinci adım olan, bu insanları gideceklerse başka ülkelere düzenli şekilde göndermek, kalacaklarsa da insanca yaşamalarına olanak sağlamak adımını hiç şüphesiz yerine getirecektir. Bunun için göçmenlerle ilgilenen devlet memurlarının da devlet politikasına paralel davranmaları ve çaresiz insanlara her daim toleranslı olmaları gerekmektedir. Yerel yönetimlerin sorumluluk alanına giren sosyal devlet anlayışından hareketle mülteci durumunda olan göçmenlere insanca yaşamalarına imkan tanıyan toplum içinde dışlanmalarının önüne geçilerek toplumun bir parçası haline gelmeleri ve toplumla bütünleşmeleri olanağı tanınmalıdır. Bu kapsamda yerel yönetimlere gerekli maddi ve hukuki desteğin verilmesi yerinde olacaktır.

Türkiye gün itibariyle göçmenler için geçici bir duraktır. Geneli ya başka ülkelere sevk edilecek ya da ülkelerindeki kaos sona erdiğinde geri gönderilecektir. Bu süre zarfında başta yerel yönetimler olmak üzere üzerine sorumluluk düşen tüm örgütlerin koordineli bir şekilde çalışarak bu sorunla mücadele etmesi ve üzerlerine düşen sınavı vermeleri gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Ahn, J.J. (2010). Exile As Forced Migrations (A Sociological, Literary, and Theological Approach on the Displacement and Resettlement of the Southern Kingdom of Judah). https://books.google.com.tr/books?id=sBlgL_geWt8C&printsec=frontcover&dq=Exile+As+Forced+Migrations&hl=tr&sa=X&ei=a8gqVeHkE4G9sAHbyICoBA&redir_esc=y#v=onepage&q=Exile%20As%20Forced%20Migration&f=false E.T.: 12.04.2013.
- Arango, J. (2000). Explaining Migration: A Critical View. <http://goo.gl/WQGxjq>, E.T.: 12.04.2013
- Aydınlı, H.İbrahim (2004). Sosyo-Ekonomik Dönüşüm Sürecinde Belediyeler, Nobel Yayını, Ankara.
- Demir, T.E. (2008). Göç ve Sosyo-Kültürel Değişim. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güneş, M.E. (2013). İç Göç Terörizm İlişkisinde Mersin Örneği. Akademik İncelemeler Dergisi. Cilt:8 Sayı:2.
- Kaygalak, S. (2009). Kentin Mültecileri Neoliberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Kurt, H. (2006). Göç Eğilimleri ve Olası Etkileri. Yönetim Bilimleri Dergisi. Cilt:4 Sayı:1
- Ökmen, Mustafa (2005), "Küreselleşme Sürecinde Yerelleşme Eğilimleri ve Yerel Yönetimler", Yerel Yönetim Yazıları-1: Reform (Edit: M.Kösecik, H.Özgür), Nobel Yayınları, Ankara, ss.539-564
- Sevim, Y. (2010). Terör Mağdurları: Geriye Göç Çözüm mü? Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi. Cilt:1 Sayı:1
- Şen, M. (2014). Türkiye'de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi. Çalışma ve Toplum Dergisi. 2014/1.
- Talas, Cahit (1998), "Cumhuriyetin 75. Yılında Sosyal Devlet," İdarecinin Sesi, C. 12, 5.70.
- TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Raporu. (2010). İnsan Hakları Işığında Türkiye'de Bulunan Mülteciler, Sığınmacılar ve Yasadışı Göçmenlerin Sorunları. Ankara: TBMM Basımevi.
- Wagner, Antonin (2004), "Redefining Citizenship for the 21st Century: From the National Welfare State to the UN Global Compact," International Journal of Social Welfare, No. 13.
- Yüksel, F. (2002). Sürekli Değişen Kentsel Faktörler Karşısında Yerel Yönetimlerde Stratejik Planlama Gereği. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 11(1), 31.
- Yüksel, F. (2007). Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 62(01).